

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

MC och DS ./ riksåklagaren ang. grovt narkotikabrott; nu fråga om hävande av beslag

(Hovrätten för Västra Sveriges dom den 5 augusti 2016 i mål nr B 3051-16)

Högsta domstolen har förelagt mig att skyndsamt inkomma med yttrande i frågan om hävande av beslag

Min inställning

Jag tillstyrker att Högsta domstolen häver beslaget av mobiltelefon (Tullverket, tullmålsjournal nr 3260-0052-16, beslagsnummer G-16-146 p. 9). Jag anser att Högsta domstolen bör meddela prövningstillstånd såvitt gäller frågan om beslag och att frågan om meddelande av prövningstillstånd i övrigt i målet bör förklaras vilande.

Bakgrund

DS (och MC) dömdes vid tingsrätten för grovt narkotikabrott för att tillsammans och i samförstånd olovligen ha innehaft och transporterat 498,96 gram kokain. Tingsrätten bestämde påföljden för DS till fängelse i fyra år samt beslutade att han ska utvisas ur riket med förbud att återvända till Sverige före den 31 maj 2026.

Tingsrätten beslutade vidare att beslag av bl.a. en mobiltelefon ska bestå tills domen vunnit laga kraft samt att godset därefter ska återlämnas (Tullverket, tullmålsjournal nr 3260-0052-16, beslagsnummer G-16-146 p. 9).

Sedan såväl DS som åklagaren överklagat tingsrättens dom till hovrätten fastställde hovrätten tingsrättens domslut samt beslutade hovrätten att det som tingsrätten har förordnat om beslag fortfarande ska gälla.

Överklagandet

DS har överklagat hovrättens dom och yrkat att åtalet samt yrkandet om utvisning ska ogillas. I andra hand har han yrkat att Högsta domstolen ska lindra straffet och ogilla yrkandet om utvisning.

DS har vidare yrkat att Högsta domstolen ska häva beslaget av en mobiltelefon (Tullverket, tullmålsjournal nr 3260-0052-16, beslagsnummer G-16-146 p. 9).

DS har till grund för sitt yrkande i beslagsfrågan anfört följande. Han önskar själv försöka få fram uppgifter från mobiltelefonen eftersom det kan finnas

uppgifter där som visar att han är oskyldig. Han har tidigare begärt att Tullverket, som är den myndighet som har utfört utredningsarbete, ska tömma denna. Åklagaren och Tullverket har uppgett att de saknar kompetensen att öppna telefonen. Han ställer sig mycket tveksam till att det i Sverige saknas kunskap att öppna hans telefon. Han fick under förundersökningen tillfälle att försöka öppna sin telefon med lösenord och fingeravtryck, men det lyckades inte.

Grunderna för min inställning

Ett föremål kan tas i beslag av olika skäl – för bevisändamål, för att säkra sakförverkande och för att säkra återställande. De angivna ändamålen med beslag är exklusiva. Beslag får således inte beslutas exempelvis i avsikt att hindra den misstänkte att förfoga över egendomen på visst sätt eller som en repressalieåtgärd. (Gunnel Lindberg, *Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas?*, 3 uppl. s. 398). Regler om beslag finns bl.a. i 27 kap. rättegångsbalken. Beslag enligt detta kapitel får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse (27 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken).

I detta fall togs aktuell mobiltelefon, som påträffades i den bil DS befann sig i då han greps¹, i beslag eftersom telefonen skäligen kunde antas ha betydelse för utredning om brott, s.k. bevisbeslag enligt 27 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken.

Bevisbeslag kan avse vilka föremål som helst. Ett sådant beslag kan avse såväl föremål som kan komma att åberopas som bevisning i en framtida rättegång som föremål som kan ge ledtrådar i spaningarna efter gärningsmannen eller på annat sätt bidra till utredningen (Gunnel Lindberg, a.a. s. 392).

När ett mål avgörs ska rätten, enligt 27 kap. 8 § femte stycket rättegångsbalken, pröva om ett beslag fortfarande ska bestå. Enligt samma bestämmelse ska rätten, om det inte finns särskilda skäl mot det, besluta att ett bevisbeslag ska bestå till dess domen har fått laga kraft. Sistnämnda regleringen innebär en presumtion för att ett bevisbeslag ska bestå till dess domen vinner laga kraft, oavsett utgången i målet. Som särskilda skäl för att ändå häva ett bevisbeslag anges som exempel i förarbetena att den drabbade har ett särskilt beaktansvärt intresse av att snabbt få tillbaka det beslagtagna föremålet och det därför skulle innebära ett oskäligt intrång för denne om beslaget består. Vidare kan brottets allvar beaktas. (Prop. 2015/16:68 s. 87.)

---

¹ Mobiltelefonen påträffades i bilen, i vänster främre dörrficka. Bilen tillhörde inte DS utan denne hade lånat bilen av en bekant.

Det är rätten som förordnar om hävande av beslag. Om beslaget inte har meddelats eller fastställts av rätten är det emellertid undersökningsledaren eller åklagaren som beslutar. (27 kap. 8 § fjärde stycket rättegångsbalken.)

Frågan är om det alltjämt finns skäl för beslag av mobiltelefonen eller om beslaget ska hävas och telefonen lämnas ut till DS.

När den aktuella mobiltelefonen togs i beslag var den låst. Mobiltelefonens SIM-kort har tagits ut, avlästs och innehållet har redovisats. När det gäller övrig eventuellt förekommande information i telefonen har följande framkommit.

I samband med förhör av DS under förundersökningen ombads denne att själv låsa upp telefonen. DS knappade in en fyrsiffrig kod, som dock inte fungerade. I stället efterfrågade telefonen en sexsiffrig kod. Någon sexsiffrig kod till telefonen uppgav sig DS inte känna till. DS försökte också låsa upp telefonen med fingeravtrycksavläsning, vilket inte heller fungerade. Efter några misslyckade försök avaktiverades möjligheten att låsa upp skärmen under en viss tid (ett fåtal minuter). Därefter gavs möjlighet att på nytt försöka slå rätt lösenkod eller skanna rätt fingeravtryck. Telefonen är således inte spärrad utan låst med ett s.k. skärmlås.

Utredande myndighet har inte haft någon möjlighet att med hjälp av DS öppna mobiltelefonen. Enligt uppgift från it-expertis inom Polismyndigheten finns i dag inte någon brottsutredande myndighet som utan hjälp av telefonens brukare kan låsa upp en låst mobiltelefon av aktuellt slag.

Eftersom telefonen inte har kunnat låsas upp har eventuellt innehåll inte kunnat gås igenom och analyseras. Det kan inte uteslutas att telefonen kan innehålla material som talar till DSs fördel. Eftersom det nu står klart att brottsutredande myndigheter inte, utan DSs hjälp, har möjlighet att låsa upp telefonen kan telefonen inte skäligen antas ha betydelse för brottsutredningen. Det finns därmed inte längre skäl att låta beslaget av mobiltelefonen bestå. Jag tillstyrker därför att Högsta domstolen häver beslaget av mobiltelefonen.

Jag anser att Högsta domstolen bör meddela prövningstillstånd såvitt gäller frågan om beslag och att frågan om meddelande av prövningstillstånd i övrigt i målet bör förklaras vilande (se 54 kap. 11 § rättegångsbalken).

Anders Perklev

Hedvig Trost

Kopia till:
Utvecklingscentrum Malmö
Åklagarkammaren i Halmstad (AM-22541-16)
Kammaråklagaren Gisela Sjövall